КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ГЕОГРАФІЇ

1. Нормативна основа

Критерії оцінювання навчальної діяльності та результатів навчання учнів з географії розроблено відповідно до:

- Закону України «Про повну загальну середню освіту» (частина восьма статті 17);
- наказу Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 24.06.2026 за № 922/46316 (зі змінами, внесеними наказом МОН від 29.06.2026 № 1001);
- додатка до Системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів (пункт 7 розділу VI);
- Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898;
- модельних навчальних програм та освітньої програми закладу освіти.

2. Загальні положення

Об’єктом оцінювання є результати навчання учнів, визначені відповідною модельною навчальною / навчальною програмою з географії. Оцінюванню не підлягають поведінка учня, риси характеру, старанність сама по собі, а також особисті переконання.

Оцінювання здійснюється за 12-бальною шкалою, у якій установлено таке співвідношення рівнів результатів навчання і балів:

- початковий рівень — 1–3 бали;
- середній рівень — 4–6 балів;
- достатній рівень — 7–9 балів;
- високий рівень — 10–12 балів.

Кожний наступний рівень охоплює вимоги до попереднього й додає нові. Критерії є чіткими, зрозумілими та заздалегідь відомими учням і батькам; вони оприлюднюються на вебсайті закладу освіти.

3. Показники, за якими встановлюється рівень результатів навчання

Критерії розроблено на засадах компетентнісного підходу з урахуванням п’яти інтегрованих показників навчальної та пізнавальної діяльності учнів:

- за когнітивними процесами — які розумові дії виконує учень: розпізнавання, відтворення, розуміння, застосування, аналіз, оцінювання, створення;
- за навчальною діяльністю — які навчальні завдання виконує та в якому обсязі й з якою якістю;
- за рівнем самостійності — якої підтримки потребує під час виконання завдання;
- за рівнем комунікації та взаємодії — як пояснює, обґрунтовує, співпрацює, презентує результат;
- за частотою вияву вмінь — наскільки стабільно й у яких ситуаціях виявляє відповідні вміння.

Ці показники утворюють загальну рамку для визначення рівня досягнутого результату. Вони не є окремими оцінками: за одну роботу виставляється один бал, а не п’ять. Не кожне завдання має одночасно перевіряти всі п’ять показників — учитель добирає їх з урахуванням мети завдання, змісту теми та особливостей учнів.

Критерії оцінювання навчальної діяльності та результатів навчання учнів з географії

Рівень	Бали	За когнітивними процесами	За навчальною діяльністю	За рівнем самостійності	За рівнем комунікації та взаємодії	За частотою вияву вмінь
Початковий	1	Розпізнає окремі географічні об’єкти на готовій карті чи зображенні лише за прямою вказівкою вчителя. Називає один-два терміни, не розуміючи їх змісту.	Виконує поодинокі елементарні дії (показує об’єкт, обводить контур) за детальною покроковою вказівкою. Правильно виконано до 10 % обсягу завдання.	Працює лише за постійної безпосередньої допомоги вчителя; без підказки дію не розпочинає.	Відповідає односкладово («так» / «ні»); у роботі групи участі фактично не бере.	Уміння виявляє епізодично, в окремих випадках, повторно їх не відтворює.
	2	Розпізнає й називає окремі географічні об’єкти та поняття. Відтворює незначну частину матеріалу, має нечіткі уявлення про об’єкт вивчення.	Копіює зразок виконання найпростішої дії (позначає об’єкт на контурній карті). Виконує до 20 % завдання з істотними помилками.	Потребує детального кількаразового пояснення та постійного супроводу під час виконання.	Уживає окремі географічні терміни; на запитання відповідає фрагментарно, без пояснення.	Уміння виявляє рідко, переважно за прямого спонукання вчителя.
	3	Відтворює частину навчального матеріалу, допускаючи істотні змістові та логічні неточності; плутає близькі за змістом поняття.	За зразком виконує елементарні завдання: знаходить об’єкт на карті, читає окремі умовні знаки. Виконано близько 30 % завдання.	Виконує завдання з допомогою вчителя; самостійно виявити та виправити помилку не може.	Долучається до діалогу лише за прямого звернення; думку висловлює нечітко, без опори на факти.	Уміння виявляє нерегулярно, щоразу потребує нагадування алгоритму дій.
Середній	4	Відтворює основний фактичний матеріал теми (визначення понять, географічну номенклатуру); розуміє зміст на рівні впізнавання, причин пояснити не може.	Виконує типові завдання за зразком або алгоритмом; читає умовні позначення й легенду карти. Виконано близько 40 % завдання.	Потребує допомоги на етапі планування дії; за наявності готового алгоритму працює самостійно.	Відповідає на репродуктивні запитання, уживаючи терміни; у групі виконує визначену йому роль.	Уміння виявляє ситуативно, лише в добре знайомих завданнях.
	5	Відтворює основний матеріал, наводить приклади; частково пояснює зв’язки між окремими компонентами природи або господарства.	Самостійно працює з картою, таблицею, кліматичною діаграмою. Виконано близько 50 % завдання; є неточності в обчисленнях і формулюваннях.	Типові завдання виконує самостійно; у змінених чи нових ситуаціях потребує допомоги вчителя.	Формулює просту зв’язну відповідь, аргументує її окремими фактами; чує позицію співрозмовника.	Уміння виявляє достатньо регулярно в стандартних навчальних ситуаціях.

Рівень	Бали	За когнітивними процесами	За навчальною діяльністю	За рівнем самостійності	За рівнем комунікації та взаємодії	За частотою вияву вмінь
	6	Пояснює істотні ознаки географічних понять, установлює прості причинно-наслідкові зв’язки; порівнює об’єкти за поданим планом.	Виконує практичні роботи за інструкцією: визначає географічні координати, будує графік ходу температур. Виконано близько 60 % завдання.	Самостійно виконує завдання за зразком; по допомогу звертається лише в разі ускладнень.	Логічно будує усну відповідь; бере участь в обговоренні, доповнює відповіді однокласників.	Уміння виявляє стабільно в межах вивченої теми.
Достатній	**7**	Знає істотні ознаки понять і зв’язки між ними; пояснює основні географічні закономірності; аналізує об’єкт за поданим планом.	Самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, працює з кількома джерелами (карта, статистика, текст). Виконано близько 70 % завдання.	Самостійно виконує типові завдання й планує послідовність дій; помилки виправляє після вказівки на них.	Дає розгорнуту аргументовану відповідь; коректно веде навчальний діалог, обґрунтовує позицію.	Уміння виявляє систематично в стандартних навчальних ситуаціях.
	8	Аналізує, порівнює та класифікує географічні об’єкти й процеси; самостійно встановлює причинно-наслідкові зв’язки в природі та господарстві.	Опрацьовує статистичні дані, будує діаграми й картосхеми, формулює обґрунтовані висновки. Виконано близько 80 % завдання; трапляються окремі неточності.	Самостійно добирає спосіб виконання; здійснює самоперевірку й виправляє більшість власних помилок.	Аргументовано доводить власну думку, ставить уточнювальні запитання; результативно працює в парі та групі.	Уміння виявляє послідовно в більшості навчальних ситуацій.
	9	Узагальнює й систематизує матеріал; пояснює складні природні та суспільно-географічні процеси; прогнозує наслідки за відомими закономірностями.	Виконує комплексні практичні й дослідницькі завдання, зіставляє дані різних джерел, оцінює їх повноту. Виконано близько 90 % завдання.	Працює самостійно на всіх етапах: планує, коригує хід роботи, оцінює власний результат за критеріями.	Логічно й переконливо презентує результати роботи; бере на себе роль координатора в груповій діяльності.	Уміння виявляє стабільно, зокрема в частково змінених умовах.
Високий	**10**	Вільно оперує системою географічних знань, переносить їх у змінені ситуації; критично оцінює достовірність і актуальність джерел інформації.	Виконує завдання підвищеної складності, розв’язує розрахункові та проблемні географічні задачі. Виконано близько 95 % завдання; помилки поодинокі й неістотні.	Працює повністю самостійно; самостійно визначає мету, критерії та етапи виконання роботи.	Веде навчальну дискусію, коректно опонує, узгоджує позиції під час командної роботи.	Уміння виявляє постійно, зокрема в нових для себе ситуаціях.

Рівень	Бали	За когнітивними процесами	За навчальною діяльністю	За рівнем самостійності	За рівнем комунікації та взаємодії	За частотою вияву вмінь
	11	Синтезує знання з різних розділів географії та суміжних предметів; обґрунтовує оцінні судження щодо геоекологічних, демографічних і геополітичних проблем.	Виконує навчальні проєкти й дослідження, самостійно добирає методи (картографічний, статистичний, порівняльний, спостереження). Завдання виконує практично безпомилково.	Самостійно формулює навчальну проблему, планує та реалізує шлях її розв'язання, рефлексує над результатом.	Публічно захищає результати дослідження, аргументовано відповідає на запитання; ефективно організовує роботу команди.	Уміння виявляє системно й усвідомлено в різних навчальних контекстах.
	12	Виявляє системне географічне мислення: створює власні моделі, узагальнення та оригінальні пояснення; критично зіставляє альтернативні наукові погляди.	Виконує творчі, дослідницькі та міжпредметні завдання нестандартними способами; результат має практичну або суспільну цінність (проєкт для громади, картографічний чи ГІС-продукт).	Діє повністю автономно; самостійно розширює межі завдання, здобуває знання поза межами навчальної програми.	Ініціює й модерує обговорення, наставляє однокласників, представляє роботи на конкурсах, турнірах, у МАН.	Уміння виявляє постійно і стабільно, переносить їх на позанавчальні та життєві ситуації.

5. Особливості застосування критеріїв на уроках географії

Практичні роботи. Оцінюються за повнотою виконання, правильністю картографічних і розрахункових дій, якістю оформлення та обґрунтованістю висновку. Учитель самостійно визначає, які практичні роботи оцінюються з виставленням бала, а які виконуються з навчальною метою.

Робота з картою. Ураховується правильність визначення географічного положення, координат, відстаней і напрямків, коректність використання масштабу та умовних знаків, охайність позначень на контурній карті.

Робота зі статистичними даними. Ураховується вміння читати таблиці й діаграми, обчислювати показники (густоту населення, природний приріст, ресурсозабезпеченість), інтерпретувати динаміку та формулювати висновок.

Дослідження та навчальні проєкти. Ураховуються самостійність постановки проблеми, добір і критична оцінка джерел, коректність методів, аргументованість висновків, якість публічної презентації, дотримання академічної доброчесності.

Усна відповідь. Ураховуються повнота розкриття питання, коректність уживання географічної термінології, логіка викладу, уміння наводити приклади та обґрунтовувати причинно-наслідкові зв’язки.

6. Примітки

- Орієнтовні відсотки виконання завдання, наведені в таблиці, застосовуються до робіт із чітко визначеною кількістю завдань (тестування, самостійна, контрольна робота) і не є єдиною підставою для виставлення бала.
- У разі виявлення академічної недоброчесності (списування, плагіат, фальсифікація результатів) робота оцінюється відповідно до правил, визначених освітньою програмою закладу.
- Результати формувального оцінювання не враховуються під час підсумкового оцінювання.
- Для учнів 5–9 класів рівень досягнення кожної групи результатів виражається за 12-бальною шкалою; загальна семестрова оцінка визначається згідно з освітньою програмою закладу освіти.
- Для учнів з особливими освітніми потребами критерії адаптуються відповідно до індивідуальної програми розвитку.
- Учень має право отримати пояснення виставленого бала та оскаржити результат оцінювання в порядку, визначеному закладом освіти.
- Система та загальні критерії, затверджені наказом МОН від 04.05.2026 № 722, вводяться в дію поетапно: у 1–9 класах — з 2026/2027 навчального року, у 1–10 класах — з 2027/2028, у 1–12 класах — з 2028/2029 навчального року.